

TÌM HIỂU TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ PHONG TRÀO THI ĐUA YÊU NƯỚC

Trần Trọng Thái¹

Tóm tắt

Trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, chống đế quốc Mỹ cũng như trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở nước ta hiện nay, phong trào thi đua yêu nước luôn được phát triển sâu rộng trong toàn Đảng, toàn dân, toàn quân bằng nhiều hình thức và nội dung làm cho thi đua trở thành động lực tinh thần thúc đẩy toàn dân trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa ở nước ta. Bài viết này nhằm tìm hiểu tư tưởng và những lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về phong trào thi đua yêu nước.

Từ khóa: Thi đua yêu nước, tư tưởng Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước.

Abstract

In the fight against the French colonialists and the U. S imperialist as well as the country's industrialization and modernization today, that our patriotic movement has already been improved extensively for the whole Party, all the residents and the Army in a variety of forms and content has been the driving motivation for promoting the spirit of all the residents in the process of our country's construction and defense. This article aims to figure out the ideas and sayings of President HoChiMinh in the patriotic movement.

Keywords: patriotic, Ho Chi Minh ideology of patriotic.

1. Mở đầu

Xuất phát từ quan điểm coi cách mạng là sự nghiệp của toàn dân, quần chúng nhân dân là người làm nên lịch sử, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã cho rằng thi đua là phát huy nội lực của toàn dân, thi đua là qui tụ sức mạnh của dân tộc, làm nên những thắng lợi ở mọi thời kỳ.

Để tìm hiểu bản chất của phong trào thi đua yêu nước trong tư tưởng Hồ Chí Minh, chúng ta không chỉ nghiên cứu các bài nói, bài viết của Người về thi đua yêu nước mà còn cần phải nghiên cứu hoạt động thực tiễn lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện các phong trào thi đua trong quá trình cách mạng Việt Nam do Người lãnh đạo.

2. Nội dung

2.1 Thi đua là yêu nước một cách tích cực và thiết thực

Thi đua là yêu nước, thi đua là bản chất của tinh thần yêu nước của dân tộc ta. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đánh giá rất cao tinh thần yêu nước của dân tộc “Dân ta có một lòng nồng nàn yêu nước. Đó là một truyền thống quý báu của ta. Từ xưa đến nay, mỗi khi Tổ quốc bị xâm lăng, thì tinh thần ấy lại sôi nổi. Nó kết thành một làn sóng vô cùng mạnh mẽ, to lớn. Nó lướt qua mọi sự nguy hiểm, khó khăn, nó nhấn chìm tất cả bè lũ bán nước và cướp nước”². Đó là truyền thống quý báu, là động lực tinh thần to lớn của dân tộc Việt Nam trong quá trình tồn tại và phát triển của mình.

Chính vì là bản chất nên yêu nước đòi hỏi phải thi đua và là động lực của thi đua, thi đua là thể hiện cao nhất của tinh thần yêu nước. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Thi đua là yêu nước, người yêu nước thì phải thi đua và những người thi đua là những người yêu nước nhất”³. Chính vì vậy, với lòng yêu nước nồng nàn được thể hiện bằng các phong trào thi đua yêu nước đã khơi dậy trong mỗi cá nhân, mỗi tập thể và toàn dân tộc tinh thần quyết chiến, quyết thắng dưới sự lãnh đạo của Đảng ta và của Chủ tịch Hồ Chí Minh, toàn dân ta đã thực hiện thắng lợi cuộc Cách mạng tháng Tám vĩ đại. Trong Lời cảm ơn đồng bào (nhân dịp đồng bào chúc thọ Chủ tịch Hồ Chí Minh), Người viết: “Nhưng tôi thiết nghĩ tuy tuổi tác chúng tôi có kẻ nhiều, người ít, nhưng tôi và toàn thể đồng bào có một ngày sinh nhật chung ngày ấy là ngày cách mệnh giải phóng thành công hồi tháng Tám năm 1945... Song đường chúng ta còn dài, gánh chúng ta còn nặng, chúng ta cần phải phát triển và nâng cao cái truyền thống oanh liệt, cái lực lượng đoàn kết, và cái chí khí kiên quyết lên nữa, nâng cao lên mãi. Nâng cao bằng cách gì? Bằng cách thi đua ái quốc”⁴. Từ những lời chân tình của Người mà toàn dân ta đã tiếp tục giành nhiều chiến thắng vang dội. Sau chiến thắng Việt Bắc, Thu Đông năm 1947, để động viên tinh thần và sức lực của nhân dân ta, đưa “kháng chiến mau thắng lợi, kiến quốc mau thành công”, nhân dịp kỷ niệm 1000 ngày Toàn quốc kháng chiến, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã có lời kêu gọi, trong đó Người khẳng định: “Từ cuộc vận động Tăng gia

¹ Thạc sĩ, Giảng viên Trường Cán Bộ Quản lý Giáo dục TP Hồ Chí Minh

² Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 1. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr 171

³ Hồ Chí Minh, sđd, tr 473

⁴ Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 5. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr. 436,437

sản xuất và Luyện quân lập công, chúng ta đã tiến đến phong trào Thi đua ái quốc rộng khắp mọi mặt, khắp mọi nơi. Với lòng nồng nàn yêu nước và lực lượng vô cùng tận của nhân dân, cuộc Thi đua ái quốc nhất định thành công to”⁵, sau đó ngày 11/6/1948 Chủ tịch Hồ Chí Minh đã có Lời kêu gọi Thi đua ái quốc. Hưởng ứng lời kêu gọi của Chủ tịch Hồ Chí Minh, toàn dân đã hăng hái thi đua trong mọi lĩnh vực: quân sự, kinh tế, văn hóa, xã hội. Phong trào thi đua đã khơi dậy sức mạnh tiềm tàng trong nhân dân, đưa cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp đến thắng lợi. Từ lời kêu gọi thi đua của Chủ tịch Hồ Chí Minh, phong trào thi đua ái quốc chính thức thực sự bắt đầu. Từ đó trở đi, Chủ tịch Hồ Chí Minh thường xuyên quan tâm, theo dõi chỉ đạo phong trào đến tận lúc Người đi xa.

Lời kêu gọi Thi đua ái quốc là sự thể hiện sinh động và sâu sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh về lòng yêu nước. Trong đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ tất cả những điều cần nói về công tác thi đua yêu nước: từ mục đích thi đua, ý nghĩa thi đua, đối tượng thực hiện, cách thực hiện và thực hiện những công việc gì... Người viết:

“Mục đích kêu gọi ái quốc là :

Diệt giặc đói,

Diệt giặc đói,

Diệt giặc ngoại xâm.

Cách làm là: dựa vào:

Lực lượng của dân,

Tinh thần của dân, để gây: Hạnh phúc cho dân.

Vì vậy bổn phận của người dân Việt Nam, bất kỳ sĩ, nông, công, thương, binh; bất kỳ làm việc gì, đều cần phải thi đua:

Làm cho mau,

Làm cho tốt,

Làm cho nhiều.

Mỗi người dân Việt Nam bất kỳ già, trẻ, gái, trai; bất kỳ giàu, nghèo, lớn, nhỏ, đều cần phải trở thành một chiến sĩ tranh đấu trên mặt trận: Quân sự, Kinh tế, Chính trị, Văn hóa. Thực hiện khẩu hiệu:

Toàn dân kháng chiến,

Toàn diện kháng chiến.

Trong cuộc Thi đua ái quốc, chúng ta:

Vừa kháng chiến,

Vừa kiến quốc.

Kết quả đầu tiên của Thi đua ái quốc sẽ là:

Toàn dân đủ ăn đủ mặc,

Toàn dân biết đọc, biết viết,

Toàn bộ đội đầy đủ lương thực, khí giới, để diệt ngoại xâm,

Toàn quốc sẽ thống nhất độc lập hoàn toàn.

Thế là chúng ta thực hiện:

Dân tộc độc lập,

Dân quyền tự do,

*Dân sinh hạnh phúc.”*⁶

“Để đi đến kết quả tốt đẹp đó, tôi xin:

Các cụ phụ lão thi đua đốc thúc con cháu hăng hái tham gia mọi công việc,

Các cháu nhi đồng thi đua học hành và giúp việc người lớn,

Đồng bào phú hào thi đua mở mang doanh nghiệp,

Đồng bào công nông thi đua sản xuất,

Đồng bào trí thức và chuyên môn thi đua sáng tác và phát minh,

Nhân viên chính phủ thi đua tận tụy làm việc, phụng sự nhân dân,

Bộ đội và nhân dân thi đua giết cho nhiều giặc, đoạt cho nhiều súng.

Nói tóm lại, ai cũng thi đua, ai cũng tham gia kháng chiến và kiến quốc. Phong trào sôi nổi.

Thi đua ái quốc sẽ ăn lâu, lan rộng khắp mọi mặt và mọi tầng lớp nhân dân, và sẽ giúp ta dẹp tan mọi nỗi khó khăn và mọi âm mưu của địch để đi đến thắng lợi cuối cùng.

Với tinh thần quật cường và lực lượng vô tận của dân tộc ta, với lòng yêu nước và chí khí kiên quyết của nhân dân và quân đội ta, chúng ta có thể thắng lợi, chúng ta nhất định thắng lợi”⁷.

Thơ chúc Tết Xuân Kỷ Sửu 1949, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định thi đua phải trở thành phong trào rộng khắp, liên tục trên tất cả các lĩnh vực:

“Người người thi đua

Ngành ngành thi đua

Ngày ngày thi đua

Ta nhất định thắng

Địch nhất định thua”⁸

2.2 Mục đích của thi đua yêu nước

Nội dung cốt lõi của Lời kêu gọi thi đua ái quốc của Hồ Chí Minh đã cho thấy không thể có phong trào thi đua thật sự nếu phong trào đó không xuất phát và được nuôi dưỡng bởi tinh thần yêu nước. Tinh thần yêu nước cũng không thể được khơi dậy và phát huy cao nhất trong thực tế nếu không có thi đua yêu nước đúng đắn. “Thi đua ái quốc” là như thế, giữa “thi đua” và “yêu nước” có mối quan hệ biện chứng.

Vậy “thi đua ái quốc” là gì? Là ai nấy đều gắng làm nhanh, làm tốt, làm đẹp, không kể công việc của mình thuộc về đời sống vật chất hay tinh thần, không kể mình hoạt động ở hậu phương hay tiền tuyến, cốt sao lợi cho nước nhà mình tiến bộ. Nước nhà đang kháng chiến và kiến quốc, mục đích thi đua ái quốc là làm sao cho kháng chiến mau thắng lợi, kiến thiết chóng thành công. Bản chất của thi đua yêu nước đòi hỏi mọi người đều phải ra sức thi

⁶ Hồ Chí Minh, sđd, tr 444,445

⁷ Hồ Chí Minh, sđd, tr 445,446

⁸ Hồ Chí Minh, sđd, tr 557

⁵ Hồ Chí Minh, sđd, tr 441

đua, nêu cao tinh thần yêu nước để làm tốt hơn các công việc yêu nước, không ngoại trừ một ai. Chính vì vậy, để phong trào thi đua yêu nước phát triển sâu rộng và có hiệu quả, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhắc nhở mọi người “tùy theo sức của mình” mà góp phần thiết thực cho cách mạng. Người chỉ rõ các cụ phụ lão phải “thi đua đốc thúc con cháu hăng hái tham gia mọi công việc”, các cháu nhi đồng phải “thi đua học hành và giúp việc người lớn”, đồng bào phú hào phải “thi đua mở mang doanh nghiệp”, đồng bào công giáo “thi đua sản xuất”, đồng bào trí thức và chuyên môn “thi đua sáng tác và phát minh”, nhân viên chính phủ “thi đua tận tụy làm việc, làm việc phụng sự nhân dân”, bộ đội phải thi đua huấn luyện, giết giặc lập công.... Như vậy, thi đua yêu nước không phải là làm những công việc gì lớn lao mà thực hiện tốt hơn những công việc hằng ngày. Công việc hằng ngày là nền tảng của thi đua. “Xưa nay ta vẫn làm ruộng. Nay ta thi đua làm cho đất ruộng tốt hơn, sản xuất nhiều hơn. Mọi việc đều thi đua như vậy”⁹.

Mục đích của thi đua yêu nước là diệt giặc đói, diệt giặc dốt và diệt giặc ngoại xâm. Tức là làm cho nhân dân no ấm, biết chữ, làm cho Tổ quốc độc lập.

Để diệt giặc đói thì phải làm kinh tế. Kinh tế lại là một ngành tối quan trọng. Vì vậy, chúng ta phải có chương trình kế hoạch kinh tế rất thiết thực. “Chúng ta phải làm cho “Thực túc binh cường”. Khi đã có kế hoạch đó, chúng ta phải cố gắng thực hiện cho kỳ được”¹⁰. Trong “Thư gửi nông dân thi đua canh tác”, Hồ Chí Minh cũng đã viết: “Muốn đánh thắng thì quân và dân ta phải ăn no. Muốn ăn no thì phải có nhiều lương thực. Muốn nhiều lương thực thì phải cấy cấy nhiều. Phải chịu khó bón phân, làm cỏ.

“Thực túc thì binh cường!”

Chiến sĩ ở trước mặt trận thi đua giết giặc lập công thì đồng bào ở hậu phương phải thi đua tăng gia sản xuất.

Ruộng rẫy là chiến trường,
Cuộc cấy là vũ khí,
Nhà nông là chiến sĩ.”¹¹

Thi đua yêu nước là tăng gia sản xuất, phải tạo ra nhiều lương thực “cấy nhiều thì khỏi đói”, “muốn no phải lo làm ruộng”, phải “thực túc binh cường”, có lương thực thì bộ đội mới ăn no, đánh thắng, kháng chiến nhất định thắng lợi.

Để diệt giặc dốt thì các nhà giáo dục phải thi đua dạy dỗ cho mau, cho tốt, cho thiết thực với công việc kháng chiến và kiến quốc để đào tạo ra nhiều cán bộ có tài, có đức cho Nhà nước. “Bình

dân học vụ, thi đua giết giặc cho mau hết giặc dốt”.

Diệt giặc đói, diệt giặc dốt góp phần trong công cuộc kháng chiến, diệt giặc ngoại xâm. Quân đội ta thi đua diệt giặc bằng việc luyện tập giỏi, khắc phục khó khăn, chấp hành mệnh lệnh, làm tròn nhiệm vụ, chuyển sang tổng phản công, để kháng chiến thắng lợi, kiến quốc thành công, hoàn thành dân chủ mới, tiến lên chủ nghĩa xã hội.

Trong “Bài nói tại Đại hội các chiến sĩ thi đua và cán bộ gương mẫu toàn quốc”, khi bàn về “Mục đích thi đua”, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã lý giải giữa thi đua tăng gia sản xuất, thực hành tiết kiệm với việc cải thiện đời sống tinh thần và vật chất của quân và dân và việc xây dựng dân chủ mới và chủ nghĩa xã hội. Chỉ có thi đua mới hoàn thành dân chủ mới, tiến lên chủ nghĩa xã hội. Tiếp đến, sau khi đi qua tình hình thi đua mấy năm qua, Người luận giải về mối quan hệ giữa tăng gia sản xuất và tiết kiệm: tiết kiệm để giúp tăng gia, tăng gia để thực hiện tiết kiệm. Và tiết kiệm và tăng gia tốt thì sẽ có điều kiện tăng năng suất và diệt giặc lập công.

2.3 Ý nghĩa của thi đua yêu nước

Để đạt được mục đích thi đua, phải làm cho mọi người hiểu được ý nghĩa của thi đua yêu nước:

2.3.1 *Thi đua là đoàn kết, tăng cường đoàn kết, đẩy mạnh thi đua.* Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh trong thi đua ái quốc phải đoàn kết, tăng cường đoàn kết, huy động sức mạnh của mọi người, mọi tầng lớp “người người thi đua, ngành ngành thi đua” thì mới đạt được nhiều kết quả. “Trong phong trào thi đua, chúng ta thấy đủ các dân tộc: Kinh, Thổ, Mán, Mường, v.v... đủ các tín ngưỡng, lương có, giáo có, đủ các tầng lớp binh, công, nông, sĩ, đủ các hạng người già, trẻ, gái, trai, tất cả đều nhằm vào một mục đích chung: tăng gia sản xuất và diệt giặc lập công”¹².

Chính mục đích đó là chất keo liên kết mọi tầng lớp, mọi hạng người. Trước kia, ai lo việc này, nhất là giữa lao động trí óc và lao động chân tay. Giữa các hạng người cảm tình chưa được thân mật. Nhưng nhờ có thi đua và qua thi đua mà mọi người cảm thấy cần nhau hơn, gần gũi nhau hơn, không thể thiếu được nhau trong công cuộc cách mạng. Thí dụ: muốn bộ đội đủ ăn mặc, đủ vũ khí, đánh mạnh, thắng nhiều thì trí thức thi đua phát minh sáng chế, nông dân thi đua làm nhiều lúa, công nhân thi đua sản xuất nhiều súng đạn. Ngược lại trong lúc thi đua diệt giặc thành công, thì bộ đội luôn nhớ đến đồng bào và khuyến khích lẫn nhau diệt nhiều giặc cho đồng bào làm ăn yên ổn. Thi đua tăng cường đoàn kết còn thể hiện ở chỗ một tấm gương sáng trong thi đua sẽ lôi cuốn nhiều người trong dòng chảy của cả dân tộc, tạo ra tấm

⁹ Hồ Chí Minh, sdd, tr 658

¹⁰ Hồ Chí Minh, sdd, tr 455

¹¹ Hồ Chí Minh. 2002. Toàn Tập. Tập 6. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr 178

¹² Hồ Chí Minh, sdd, tr 472

lòng tương thân tương ái trong cộng đồng. Vì vậy thi đua là một cách rất tốt, rất thiết thực để làm cho mọi người tiến bộ. Thi đua giúp cho đoàn kết chặt chẽ thêm. Và đoàn kết chặt chẽ để thi đua đạt hiệu quả cao nhất.

2.3.2 Thi đua là yêu nước: Thi đua yêu nước chính là tập hợp lực lượng đoàn kết toàn dân, tăng cường sức mạnh tinh thần, chuyển hóa sức mạnh tinh thần thành sức mạnh vật chất nhằm giải quyết những yêu cầu của cách mạng, giải quyết những khó khăn trước bước ngoặt hay sự chuyển đổi giai đoạn cách mạng. Thi đua yêu nước phải là phong trào cách mạng của quần chúng nhân dân lao động, nghĩa là phải huy động tất cả mọi tầng lớp nhân dân tham gia. Bởi thi đua yêu nước “ăn sâu, lan rộng khắp mọi mặt và mọi tầng lớp nhân dân...” sẽ “giúp ta dẹp tan mọi khó khăn và mọi âm mưu của địch để đi để thắng lợi cuối cùng”. Cần phải làm cho thi đua yêu nước có tính cách mạng sâu sắc trên cơ sở “... lòng yêu nước và ý chí quyết cường chẳng kém ai”, để từ đó huy động được sự tham gia của toàn dân tộc. Tính chất toàn dân được Chủ tịch Hồ Chí Minh cụ thể hóa: “Các cụ phụ lão thi đua đốc thúc con cháu hăng hái tham gia mọi công việc,

Các cháu thiếu nhi thi đua học hành và giúp đỡ người lớn,

Đồng bào phú hào thi đua mở mang doanh nghiệp,

Đồng bào công nông thi đua sản xuất,

Đồng bào trí thức, chuyên môn thi đua sáng tác và phát minh,

Nhân viên Chính phủ thi đua tận tụy làm việc, phụng sự nhân dân,

Bộ đội, dân quân thi đua giết cho nhiều giặc, đoạt cho nhiều súng”¹³, như vậy mới là một cách yêu nước thiết thực và tích cực vì yêu nước là làm cho nước nhà mau hòa bình, thống nhất, độc lập, giàu mạnh. Nói tóm lại ai cũng thi đua. Bởi vì, chỉ có qua thi đua – với kết quả cụ thể - mới bộc lộ và ngày càng bộc lộ tinh thần yêu nước. Yêu nước – thứ của quý kín đáo – không thể cất giữ “trong rương”, “trong hòm”, mà phải đưa ra “trưng bày”. Tinh thần yêu nước thì phải được thực hành vào công việc kháng chiến, kiến quốc. Như vậy, rõ ràng là những người thi đua – tức là tăng năng suất nhiều lần – giết giặc nhiều đem đến nhiều chiến thắng - là những người yêu nước nhất.

2.3.3 Thi đua là tinh thần quốc tế: Thi đua chẳng những là bồi dưỡng tinh thần đoàn kết và tinh thần yêu nước của dân tộc ta mà còn làm cho nhân dân ta đoàn kết với nhân dân lao động thế giới, là góp sức giữ gìn hòa bình dân chủ thế giới.

Bản chất thi đua hay thi đua yêu nước đã chứa đựng tinh thần quốc tế. Bởi vì chỉ có các nước xã

hội chủ nghĩa, các nước dân chủ mới có thi đua tăng gia sản xuất, thực hành tiết kiệm, diệt giặc thành công. Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Ồ các nước đế quốc, không bao giờ có và không thể có phong trào thi đua tăng gia sản xuất và tiết kiệm. Vì nhân dân lao động các nước ấy không đại gì mà làm lợi cho những giai cấp bóc lột họ, áp bức họ”¹⁴. Còn thi đua của chúng ta là “Thi đua với tinh thần giác ngộ xã hội chủ nghĩa”. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết: “Thi đua chẳng những bồi dưỡng tinh thần đoàn kết và tinh thần yêu nước của dân tộc ta, mà còn làm cho nhân dân ta đoàn kết với nhân dân lao động thế giới”¹⁵.

2.3.4 Thi đua là cải tạo con người: Nếu lao động là hoạt động có mục đích của con người nhằm sáng tạo ra các loại sản phẩm vật chất và tinh thần cho xã hội, lao động sáng tạo xã hội thì thi đua được hiểu là một loại lao động ở một cung bậc khác, cao hơn, tức là cùng nhau đem hết tài năng, sức lực ra làm, nhằm thúc đẩy nhau đạt thành tích tốt nhất.

Trong buổi nói chuyện với cán bộ công nhân nhà máy điện Yên Phụ và nhà máy đèn Bờ Hồ, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: “Thi đua không phải là ganh đua, giấu nghề. Thi đua có nghĩa là mọi người phát triển tài năng, sáng kiến của mình, học hỏi điều hay lẫn nhau, giúp nhau sửa chữa khuyết điểm để cùng nhau tiến bộ”¹⁶. “Càng hăng hái thi đua thì người chiến sĩ càng phải ra sức tìm tòi, học hỏi, cầu tiến bộ. Do sáng kiến và kinh nghiệm trong thi đua mà lao động chân tay nâng cao kỹ thuật của mình. Do thi đua mà lao động trí óc gần gũi, giúp đỡ, cộng tác và học hỏi những người lao động chân tay, và trở nên những người trí thức hoàn hảo. Thế là phong trào thi đua đã làm cho công nông binh trí thức hóa, và trí thức thì lao động hóa”¹⁷. Đó chính là một mặt quan trọng của ý nghĩa thi đua cải tạo con người. Mặt khác, đã là chiến sĩ thi đua thì họ là những người giàu tinh thần trách nhiệm, tận trung với nước, tận hiếu với dân, cần kiệm liêm chính, chí công vô tư, chống tham ô, lãng phí, quan liêu. Vì vậy, phong trào thi đua càng sâu rộng, càng có nhiều con người tốt, tạo đà cho sự phát triển của xã hội, của cách mạng. Có thể nói, những người thi đua là những người đạo đức nhất. Bởi vì, như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy: “Anh hùng, chiến sĩ thi đua là những người tiên phong trong sản xuất, mà cũng là gương về đạo đức cách mạng. Họ đã đặt lợi ích chung của dân tộc trên lợi ích riêng của cá nhân. Họ toàn tâm toàn ý phục vụ nhân dân chứ không phải nửa tâm nửa ý. Họ không sợ khó nhọc,

¹⁴ Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 6. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr 473

¹⁵ Hồ Chí Minh, sđd, tr 472

¹⁶ Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 7. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr 413

¹⁷ Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 6. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr 475

¹³ Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 5. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr 445

ra sức vượt mọi khó khăn để hoàn thành và hoàn thành vượt mức nhiệm vụ của Đảng và Chính phủ giao cho họ, chứ không suy bì thiệt hơn của cá nhân, không ganh tị về địa vị và hưởng thụ. Họ không giấu nghề, không đim những người anh em chung quanh mình, họ giúp đỡ mọi người cùng tiến bộ. Họ không tự kiêu, tự mãn, tự tư tự lợi”¹⁸. Các chiến sĩ thi đua thì không bao giờ kể công, không đòi hỏi quyền lợi với kháng chiến, luôn luôn vượt khó để làm lợi cho kháng chiến, cho dân tộc. Chiến sĩ thi đua là những người mới, những người luôn luôn cố gắng thực hành cần tiết kiệm, liêm chính, là những người tiêu biểu của nhân dân, con hiếu của Tổ quốc.

2.3.5 Thi đua yêu nước phải có phương pháp: Thi đua phải có tổ chức, có kế hoạch, có khẩu hiệu rõ ràng, nội dung cụ thể, biết gắn kết nhiệm vụ chung với nhiệm vụ cụ thể, phải biết động viên tinh thần kết hợp với khen thưởng đúng và kịp thời.

Trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mĩ có tới bốn lần Chủ tịch Hồ Chí Minh ra lời kêu gọi thi đua:

- “Lời kêu gọi thi đua yêu nước” ngày 1/5/1948
- “Lời kêu gọi thi đua ái quốc” ngày 11/6/1948
- “Lời kêu gọi thi đua chuẩn bị tổng phản công” ngày 1/8/1949
- “Lời kêu gọi nhân ngày 20/7” ngày 20/7/1965

Cả bốn lần đó, lời kêu gọi vừa thể hiện được mục tiêu vừa là định hướng cho phong trào thi đua nhưng đó đều là những khẩu hiệu thiết thực, cụ thể, rõ ràng thể hiện những đòi hỏi của cuộc sống, những bức xúc của nhân dân. Rất nhiều những khẩu hiệu rõ ràng, ngắn gọn (có khi có vần, có điệu), dễ dân dễ nhớ, dễ hiểu, Người đưa ra cho từng phong trào thi đua: “Phụ nữ ba đảm đang, Thanh niên ba sẵn sàng”; thi đua “Năng suất cao, chất lượng tốt, tiết kiệm nhiều”; “Phụ nữ năm tốt”; Phong trào “ba xây, ba chống”; Phong trào “Dạy tốt, học tốt”... Khẩu hiệu của thi đua còn phải có khả năng biến thành hiện thực thông qua nhận thức và hành động của nhân dân lao động. Chủ tịch Hồ Chí Minh rất kiên quyết chống bệnh hình thức (bệnh khẩu hiệu) nghĩa là nói cho hay chứ không làm hoặc không làm được.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, nếu chỉ coi trọng phát động phong trào, không quan tâm đến nội dung của phong trào, không gắn kết được nhiệm vụ chung với công việc hằng ngày thì chỉ là “đánh trống bỏ dùi”, “trông đánh xuôi kèn thổi ngược”, hoặc “đầu voi đuôi chuột” mà thôi. Bởi vậy, Người luôn quan tâm sao cho nội dung thi đua phải thật sát với yêu cầu cách mạng và điều kiện thực tế, đồng thời phải gắn kết được nhiệm vụ chung của phong trào với nhiệm vụ cụ thể của mỗi người

và điều kiện thực tế, đồng thời phải biết gắn kết nhiệm vụ chung của phong trào với nhiệm vụ cụ thể của mỗi người, mỗi đơn vị.

Phong trào thi đua phải có kế hoạch, có nội dung và biện pháp. Biện pháp thi đua cũng phải đơn giản, thiết thực gắn với công việc hằng ngày của từng người, từng đơn vị, đoàn thể.

2.3.6. Thi đua phải gắn liền với khen thưởng

Khi phát động phong trào thi đua yêu nước, Hồ Chí Minh luôn chú trọng đến lợi ích chung của dân tộc và lợi ích của cá nhân (cả lợi ích vật chất và lợi ích tinh thần). Chính vì thế đây được xem là động lực cho phong trào thi đua phát triển. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn quan tâm đến công tác thi đua khen thưởng, coi đó là một trong các biện pháp quan trọng của quá trình vận động cách mạng. Công tác thi đua khen thưởng thực chất là công cuộc vận động quần chúng, tạo động lực cho sự phát triển, thúc đẩy sự nghiệp cách mạng và là một hình thức vận động quần chúng hiệu quả nhất. Tính hiệu quả của công tác này phụ thuộc vào nội dung chính trị, tư tưởng và tính vật chất của nó. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn biết chọn nội dung thi đua thích hợp, khen thưởng xứng đáng với người lập được thành tích tốt trong thi đua, thúc đẩy được đông đảo quần chúng tham gia.

Trong công tác thi đua, Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng luôn chú trọng đến việc tạo ra sự thống nhất, hợp lý giữa thi đua và khen thưởng, tức là thưởng phạt nghiêm minh, có công thì được thưởng, mắc lỗi thì bị phạt, khen thưởng phải có tác dụng động viên, giáo dục, nêu gương. Ngày 26/1/1946, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã công bố Quốc lệnh quy định 10 điểm thưởng và 10 điểm phạt. Văn bản đó có tính pháp lý đầu tiên về thi đua và khen thưởng. Ngoài ra, rất nhiều thư khen, thư cảm ơn của Người gửi cho các cá nhân, đơn vị để biểu dương thành tích của cá nhân đơn vị trong công cuộc kháng chiến, công cuộc kiến quốc.

Ngoài công tác tổng kết thi đua khen thưởng Chủ tịch Hồ Chí Minh còn đề ra những thiếu sót mắc phải trong các phong trào thi đua. Trong bài “Lời kêu gọi thi đua chuẩn bị tổng phản công” ngày 1/8/1949, ngoài những lời mở đầu thăm hỏi nhân dân, tiếp đó tổng kết phong trào thi đua của thời gian trước rồi nêu những mặt cần khắc phục, Người viết:

“Nói tóm lại: mọi người đều thi đua và để có thành tích. Nhân dịp này tôi thay mặt Chính phủ cảm ơn và khen ngợi đồng bào và chiến sĩ.

Vì nhiều thành tích cho nên chúng ta càng thấy rõ những khuyết điểm. Tôi nêu ra đây những khuyết điểm chính để chúng ta cùng nhau sửa chữa:

Còn nhiều nơi nhân dân, mà trước hết là cán bộ chưa hiểu thật rõ ràng ý nghĩa của phong trào

¹⁸ Hồ Chí Minh. 2002. Toàn tập. Tập 8. Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr 270

Thi đua ái quốc. Do đó có những khuyết điểm sau:

- Tưởng lầm rằng thi đua là một việc khác với công việc hàng ngày. Thực ra công việc hàng ngày chính là nền tảng thi đua. Thí dụ từ trước đến giờ ta vẫn ăn, vẫn mặc, vẫn ở. Nay ta chỉ thi đua ăn, mặc, ở cho sạch, cho hợp vệ sinh, cho khỏi đau ốm.

Xưa nay ta vẫn làm ruộng. Nay ta thi đua làm cho đất ruộng tốt hơn, sản xuất nhiều hơn.

Mọi việc đều thi đua như vậy.

- Tưởng lầm rằng thi đua chỉ nhất thời. Thực ra thi đua là phải trường kỳ. Ta phải thi đua để kháng chiến thắng lợi, kiến quốc thành công. Nhiều nơi đặt những kế hoạch thi đua không sát với hoàn cảnh, không sát với địa phương.

Nơi thì đặt kế hoạch quá, rồi làm không nổi.

Nơi thì ban đầu làm quá ồ ạt, đến nổi ít lâu thì đuối sức đi, không tiếp tục thi đua được.

Nơi thì mỗi đoàn thể, mỗi ngành đều có một kế hoạch riêng, mà các kế hoạch thì không ăn khớp với nhau. Thành thử “trông đánh xuôi kèn thổi ngược”. Nhân dân bù đầu, không đủ sức mà theo các kế hoạch và không biết nên theo kế hoạch nào.

Nhiều nơi có kinh nghiệm hoặc kinh nghiệm thành công hoặc kinh nghiệm thất bại, nhưng không biết trao đổi cho nơi khác, để tránh cái dở, học cái hay của nhau.

Nơi thì các ban vận động thi đua chỉ biết làm theo chỉ thị cấp trên. Trung ương gửi chỉ thị thể nào, khu cứ nguyên văn gửi xuống tỉnh, tỉnh cứ nguyên văn gửi xuống huyện, huyện cứ thế gửi xuống xã, chứ không biết điều tra kỹ lưỡng, áp dụng thiết thực.

Đó là những khuyết điểm chính mà chúng ta phải sửa chữa và quyết sửa chữa được. Điều cần thiết là phải giải thích thật kỹ càng cho mọi người dân hiểu rõ rằng: Thi đua ái quốc là lợi ích cho mình, ích lợi cho gia đình mình và càng ích lợi cho làng, cho nước, cho dân tộc thế nào. Mỗi người dân đều hiểu rõ thì tất cả mọi khó khăn đều giải quyết được, tất cả mọi khuyết điểm đều sửa chữa được¹⁹.

¹⁹ Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn Tập*. Tập 5. Hà Nội; Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia. Tr 658,659

Chính vì thế các phong trào thi đua yêu nước với sự chỉ đạo hướng dẫn của Chủ tịch Hồ Chí Minh dần dần được hoàn thiện về mục đích, nội dung, phương pháp... đã phát huy cao độ ý chí và quyết tâm của toàn dân tộc trong cuộc kháng chiến chống thực dân cũng như trong xây dựng đất nước.

Sau chiến thắng Điện Biên Phủ vĩ đại với tinh thần thi đua yêu nước, cũng theo Lời kêu gọi thi đua ái quốc của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam, cả nước dấy lên phong trào thi đua xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc và đấu tranh giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc. Đó là các phong trào thi đua với các điển hình: “Gió Đại Phong”, “sóng Duyên Hải”, “ba sẵn sàng”, “ba đảm đang”, “hai tốt”, “xẻ dọc Trường Sơn đi cứu nước”... ở miền Bắc; phong trào đồng khởi, chống can thiệp Mỹ, dũng sĩ diệt Mỹ... ở miền Nam; phát huy cao độ ý chí “Không có gì quý hơn độc lập tự do” của toàn Đảng và toàn dân, vượt qua mọi khó khăn, gian khổ, làm nên thắng lợi vẻ vang mùa xuân 1975.

3. Kết luận

Thi đua yêu nước là truyền thống quý báu của dân tộc ta, trong tư tưởng Hồ Chí Minh, thi đua yêu nước lại càng được trở nên sâu sắc và thực tiễn. Thi đua yêu nước đã góp phần quan trọng trong công cuộc đấu tranh thống nhất nước nhà cũng như trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Hiện nay trong công cuộc xây dựng đất nước theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa, phong trào thi đua yêu nước của nhân dân ngày càng được giữ gìn và phát huy. Phong trào thi đua yêu nước đã trở thành phong trào của quần chúng, được các cấp, các ngành tham gia tích cực; là một trong những biện pháp vận động quần chúng thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước. Ngày 22/12/2007 Ban Bí thư Trung ương Đảng ra Chỉ thị số 19-CT/TU lấy ngày 11/6 hàng năm làm Ngày truyền thống thi đua yêu nước. Tư tưởng và những lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về phong trào thi đua yêu nước vẫn có ý nghĩa lý luận và thực tiễn rất lớn trong việc tổ chức, phát động và duy trì phong trào thi đua yêu nước.

Tài liệu tham khảo

Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 5. Nhà Xuất bản Chính trị Quốc gia: Hà Nội.

Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 6. Nhà Xuất bản Chính trị Quốc gia: Hà Nội.

Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 7. Nhà Xuất bản Chính trị Quốc gia: Hà Nội.

Hồ Chí Minh. 2002. *Toàn tập*. Tập 8. Nhà Xuất bản Chính trị Quốc gia: Hà Nội.

Trương Quốc Bảo. 2010. *Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước trong xây dựng và hoàn thiện pháp luật thi đua khen thưởng*. Nhà Xuất bản Chính trị Quốc gia: Hà Nội.